

СЕКЦІЯ 2

НОВІТНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО ПОРЯДКУ ЗІ ЗМІНОЮ ПРАВЛЯЧИХ КІЛ У США

Павлюк Артем

Горлівський інститут іноземних мов

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ЗНАЧЕННЯ ОПЕРАЦІЇ «BOLO» В КОНТЕКСТІ ПОВІТРЯНОЇ ВІЙНИ США У В'ЄТНАМІ

Ключові слова: Війна у В'єтнамі, ВПС США, Операція «Боло», Робін Олдс.

Keywords: Vietnam War, US Air Force, Operation Bolo, Robin Olds.

Серед головних напрямів зовнішньої політики США у Південно-Східній Азії у 1960-ті рр. був В'єтнам, що було обумовлено його вигідним географічним і геополітичним положенням, яке давало змогу контролювати Південно-Східну Азію. В контексті повітряної війни США проти Північного В'єтнаму, що тривала впродовж 1963–1968 рр., варто приділити особливу увагу операції «Bolo», оскільки її успішне проведення переломило війну з винищувальною авіацією Північного В'єтнаму на користь США. Це сталося завдяки використанню літака F-4 Phantom, що став геймченджером для військово-повітряних сил (ВПС) США у війні у В'єтнамі.

Мета роботи полягає в аналізі операції «Bolo», її впливу на повітряну кампанію США у В'єтнамі, демонстрації ролі Робіна Олдса в її розробці та реалізації.

Питання повітряної війни США у В'єтнамі висвітлене у працях західних дослідників ширшої проблематики, зокрема: «Як вибратися з В'єтнаму» [How to Get Out of Vietnam. New York, 1967] канадсько-американського економіста Дж. К. Гелбрейта, «В'єтнам у війні: історія 1946–1975» [Vietnam at War: The History 1946–1975. Novato, 1988] американського історика війни і розвідника Ф. Б. Девідсона, «В'єтнам: Епічна трагедія, 1945–1975» [Vietnam: An Epic Tragedy, 1945–1975. New York, 2018] британського публіциста і письменника М. Гастінгса [4].

Джерельну базу роботи склали дві групи джерел: спогади учасників війни та їх рідних (Самого Робіна Олдса, його дочки Крістіни) та матеріали, розміщені на сайтах музеїв та сайтах, присвячених Повітряним Силам США. Так, використані свідчення дають змогу отримати більш детальне уявлення про перебіг операції «Bolo», характеризують бачення завдань повітряної війни американськими військовим командуванням, містять людський вимір образу розробника операції Робіна Олдса тощо. На сайтах музеїв (Державний музей авіації ім. О. К. Антонова [7; 8], Музей авіації Тихоокеанського узбережжя [Pacific Coast Air Museum] [3], Національний музей ВПС США [The National Museum of the U.S. Air Force] [5]) містяться тактико-технічні характеристики (ТТХ) літаків, які використовували противники під час війни, що дає їм змогу порівняти їх технічні можливості, переваги й недоліки.

Конфлікт у Південно-Східній Азії набув великих масштабів після Другої світової війни. Зовсім скоро до нього були втягнуті провідні держави світу, як-от США і СРСР, які підтримували два різні В'єтнами – Північний і Південний. Збільшення присутності військ США в країні призвело до ескалації.

Варто почати з того, що кампанії повітряних бомбардувань території Північного В'єтнаму тривали з 2 березня 1965 р. до 2 листопада 1968 р. Кампанія мала на меті зламати політичну волю Північного В'єтнаму щодо продовження агресії проти Республіки В'єтнам. На цьому етапі варто зупинитися детальніше, адже є кілька ключових аспектів, що призвели до мізерних результатів і провалу всієї кампанії, яка була завершена в 1968 р.

Адміністрація президента Ліндона Джонсона боялася прямого втручання КНР і СРСР у війну. Це запустило ланцюг помилок системного характеру. Бомбардування не проводилися з метою звільнення півночі країни військами Республіки В'єтнам, не з метою примусу до капітуляції, і тим паче – без інтервенції США на територію Демократичної Республіки В'єтнам (ДРВ). Отже, вже на етапі формування операції жодних військових результатів не могло бути досягнуто, а було зроблено виключно політичні кроки до миру [11, с. 79].

Небажання загострення конфронтації з СРСР і Китаєм змусило Л. Джонсона приймати рішення, які красномовно описав історик Макс Гастінгс: «Президент затвердив деякі цілі та відхилив інші, головно зважаючи на їх політичну чутливість і близькість до Ханоя, де у 1965–66 роках він не хотів створювати неприємностей. Він наказав створити буферну зону в радіусі тридцяти миль уздовж китайського кордону та навколо міст, де об'єкти були захищені від атак, якщо не буде надано явного дозволу» [4, с. 288].

Варто згадати також заборону з боку США на атаки позицій зенітно-ракетного комплексу (ЗРК). Причиною такого рішення була наявність радянських спеціалістів, загибель яких, на думку Джонсона і його адміністрації, призвела би до ескалації. Під час війни в Південно-Східній Азії переважали рішення політичної верхівки, компетентним військовим не давали усіх повноважень. Усі без винятку роди збройних сил США були заручниками рішень політикуму в Білому Домі, але особливо це торкнулося пілотів, які несли важкі втрати під час виконання завдань.

Ще одним прорахунком було те, що бомбардування самі по собі мають обмежену ефективність, до того ж у випадку з кампанією «Rolling Thunder» це був лише політичний інструмент. Так, генералу ВПС США Кертісу Лемею належить відомий вислів: «Моє вирішення проблеми полягало б у тому, щоб прямо сказати їм [північнов'єтнамському керівництву – *А. П.*], що вони повинні сховати свої ікла і припинити свою агресію, інакше ми бомбардуваннями повернемо їх у кам'яний вік» [6]. Повітряні атаки мали дуже обмежений успіх і лише надавали рішучості населенню півночі та комуністичній владі чинити опір.

Саме після бомбардувань території В'єтнаму СРСР і Китай лише посилили допомогу своєму союзнику. Радянський Союз передав ЗРК С-75, які стали ледь не основною причиною втрат серед ВПС США, так само, як і поставлені винищувачі МіГ-21. Протиповітряна оборона (ППО) Північного В'єтнаму стала справжньою загрозою з новітнім озброєнням, бо на етапі формування власної системи

ППО комуністичний В'єтнам міг похвалитися наявністю лише крупнокаліберних кулеметів на кшталт ДШК [11, с. 80].

Варто охарактеризувати обставини, які обумовили нагальність проведення операції «Воло». Більшість вильотів під час кампанії повітряних бомбардувань було зроблено F-105 «Thunderchief» і F-100 «Super Sabre», які були винищувачами-бомбардувальниками і не могли бути оптимальним рішенням для поставлених завдань. Літаки F-105 взагалі розроблялися як носії ядерної зброї, а не для постійних нальотів у зону, що була наповнена ППО, і не підходили для повітряних боїв проти легких і сучасних винищувачів МіГ-21.

Літаками, які краще би підійшли, були стратегічні бомбардувальники B-52, але вони зробили всього лише орієнтовно 140 бойових вильотів для ураження об'єктів на території Північного В'єтнаму. На основі викладеного вище можна зробити висновок, що саме ці літаки і складали левову частку авіаційних втрат.

З ТТХ обох винищувачів детально можна ознайомитися на сайтах авіамузеїв [5; 7]. Зауважимо, що з озброєння у «Phantom» були наявні: ракети Sparrow, чотири AIM-9 Sidewinder, а також до 7 257 кг (16,000 фунтів) інших видів озброєння [3; 5]. Це дає змогу оцінити, що F-4 був багатоцільовим винищувачем, на який було покладено багато функцій. Також варто зазначити, що залежно від модифікацій МіГ озброєння могло бути різним, зокрема, на першому поколінні МіГ-21 не було ракет «повітря-повітря» [4; 5]. Отже, технологічно він програвав новітньому американському винищувачу.

Викладені вище причини обумовили прийняття рішення щодо повітряного бою (англ. *dogfight*). Плануванням операції займався полковник Робін Олдс, пілот-ас, який ще в Другій світовій війні збив більше 12 літаків супротивника. Він був високо оцінений і як командир винищувального крила, і за особисті якості. Робіна Олдса часто відзначали за хоробрість, за прагнення завжди бути разом зі своїми побратимами на бойових вильотах [1; 2]. Він будував міцні братерські відносини серед підлеглих і був чудовим сім'янином. Ось як Олдса згадувала донька: «Вони могли на нього покластися, що він візьме на себе відповідальність і зробить все для них. Він це робив на дуже особистому рівні. Він взаємодіяв як з сержантами, так і з пілотами. Він давав усім зрозуміти, що йому небайдужі» [10].

Саме полковник Робін Олдс, який був командиром 8-го винищувального крила ВПС США, що базувалися в Таїланді, й офіцер Джон Стоун розробили блискучий план зі знищення авіації супротивника. План операції передбачав імітування літаками F-4 «Phantom» повільних F-105, які зазнавали втрат від північно-в'єтнамських МіГів. Така гра в імітацію була можлива завдяки технологічному відставанню радіолокаційних станцій (РЛС) і радарів Демократичної Республіки В'єтнам. До того ж F-4 летіли маршрутом, що був притаманний для F-105, із відповідною швидкістю і висотою, що ввело в оману ВПС ворога. Щоб максимально забезпечити успіх операції і позбавити літаки супротивника можливості втечі в повітряний простір Китаю, окрім 8-го винищувального крила Олдса, яке летіло зі сторони Лоса, з боку Тонкінської затоки було задіяно 366-те винищувальне крило [9].

2 січня 1967 р. група пілотів під керівництвом Олдса виконала задум, і МіГи, які піднялися для перехоплення F-105, виявили підготовлені і маневрені

F-4 «Phantom». Протягом менше 15 хвилин бою знищено сім МіГ-21 повітряних сил Північного В'єтнаму. Такі спогади залишив нам Робін Олдс: «На жаль, перший МіГ, який з'явився, опинився на позиції 6 годин у Старса. Він різко пішов вліво, намагаючись уникнути лінії вогню ворога, сподіваючись, що його напарник позбавить його від загрози. Водночас він побачив ще один МіГ, що вийшов з хмар і здійснював широкий поворот на позиції 11 годин, за півтори милі. Він вирушив за ним, ігноруючи ворога, що знаходився позаду, і випустив ракети по МіГу, коли той знову зник за хмарами» [9].

У «Phantom In Combat» він згадував так: «Я побачив, як ще один МіГ з'явився на моїй десятій годині, рухаючись справа наліво, тобто прямо через коло від мене. Коли перший МіГ, по якому я стріляв, зник, я різко включив форсаж і різко наблизився, щоб зайняти кращу позицію відносно другого МіГа. ... Я опинився на його вершині, напівдогоди, чекаючи, поки він завершить свій поворот, і виставив це так, що, коли я продовжував обертатися вниз за ним, я був би приблизно на 20° позаду нього і на відстані 4,500–5,000 футів. ... Коли я спустився низько і опинився позаду, він був виразно видимий на фоні сонця ... Я випустив два “Сайдвіндера”, один з яких влучив і відірвав йому праве крило» [9].

Авіація Північного В'єтнаму понесла безповоротні втрати, які змусили її призупинити повітряні операції, вкрай важливими були втрати підготовлених пілотів. Через чотири дні американці знову використали цю тактику, і коли МіГи піднялися на перехоплення, то ще два літаки були знищено.

В операції «Volo» ВПС США не понесли жодних втрат, і всі літаки повернулися на базу. Сам Робін Олдс знищив два літаки супротивника під час операції. Пізніше стала відомою фотографія, де він малює червоні зірки на своєму літаку на честь збитих МіГ-21. Зі втрачених загалом семи літаків В'єтнам підтвердив лише п'ять, що аж ніяк не применшує важливості успіху цієї операції і майстерності Робіна Олдса. Красномовним свідченням успіху операції стало те, що 921-й авіаційний полк ДРВ припинив активні польоти як мінімум до весни 1967 р. з метою поповнення втрат.

Отже, операція «Volo» завдала значних втрат ВПС ДРВ і показала технологічну перевагу американської авіації, завдяки чому стала легендарною для ВПС США, нині залишаючись популярною у спільноті мілітаристів і тих, хто цікавиться винищувальною авіацією.

Джерела та література

1. Brigadier General Robin Olds. United States. *Air Force*. 15 червня 1972 р. URL: <https://www.af.mil/About-Us/Biographies/Display/Article/106027/brigadier-general-robin-olds/>
2. Brig. Gen. Robin Olds: Combat Leader and Fighter Ace. National Museum of the U.S. *Air Force*. URL: <https://www.nationalmuseum.af.mil/Visit/Museum-Exhibits/Fact-Sheets/Display/Article/196007/brig-gen-robin-olds-combat-leader-and-fighter-ace/>
3. F-4C Phantom II. Pacific Coast Air Museum. URL: <https://pacificcoastairmuseum.org/aircraft/f-4c-phantom-ii/>
4. Hastings M. *Vietnam: An Epic Tragedy, 1945–1975*. New York: HarperCollins, 2018. 857 p.
5. Heatblur. F-4 Phantom II Specifications. Heatblur. URL: <https://f4.manuals.heatblur.se/intro/specification.html>

6. LeMay C., Kantor M. Mission With LeMay: My Story. Garden City, NY: Doubleday, 1965. 565 p.
7. MiГ-21ПФ в музеї. Aviamuseum. URL: <https://aviamuseum.com.ua/ru/exposition/exposition/kb-mig/193-mig-21pf>
8. MiГ-21ПФ літак. Flot3000. URL: <https://flot3000.com/ru/file/9395>
9. Operation Bolo: The Air Battle That Changed the War. War History. 23 травня 2020 р. URL: <https://warhistory.org/@msw/article/operation-bolo>
10. Robin Olds: An Air Force Legend. Holloman Air Force Base. 4 квітня 2016 р. URL: <https://www.holloman.af.mil/Article-Display/Article/712735/robin-olds-an-air-force-legend/>
11. Чмихало Г. Індокитай. В'єтнамська війна. Дніпро: ЛІРА, 2022. 240 с.

Коваленко Михайло

Донецький національний університет імені Василя Стуса

АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ДРУГОГО ПРЕЗИДЕНТСТВА ДОНАЛЬДА ТРАМПА: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ключові слова: американсько-українські відносини, Дональд Трамп, російсько-українська війна, зовнішня політика США, міжнародна підтримка.

Keywords: US-Ukrainian relations, Donald Trump, Russian-Ukrainian war, US foreign policy, international support.

Друге президентство Дональда Трампа, яке розпочалося 20 січня 2025 р., стало новим етапом у розвитку американсько-українських відносин на тлі російсько-української війни, що триває вже понад три роки. Інавгураційна промова Трампа містила обіцянку «зробити Америку знову великою», що включала перегляд зовнішньополітичних пріоритетів і скорочення витрат на міжнародні конфлікти [1]. Цей підхід одразу викликав занепокоєння в Україні, яка з 2022 року значною мірою залежить від американської військової та економічної підтримки. Мета цього дослідження – визначити можливий вплив політики Трампа під час другої каденції на американсько-українські відносини, оцінити її наслідки для підтримки України в умовах війни та окреслити можливі сценарії розвитку партнерства між двома країнами. Особлива увага приділяється змінам у зовнішньополітичному курсі та їх відображенню в аналітичних звітах і медіа, громадській думці в США.

Однією з ключових подій стала зустріч Трампа з Президентом України Володимиром Зеленським 28 лютого 2025 р. у Білому домі. За даними Reuters, зустріч завершилася напружено: Трамп звинуватив Зеленського у «небажанні йти на компроміси» та заявив, що «США не можуть бути світовим поліцейським», натякаючи на можливе скорочення допомоги [4]. Зеленський натомість наголосив, що без американської підтримки Україна не зможе стримувати російську агресію, що відображено в його інтерв'ю TIME [8].

Аналітики Council on Foreign Relations зазначають, що Трамп прагне «швидкого завершення війни» через прямі переговори з Росією, що може передбачати територіальні поступки з боку України [2]. Ця позиція контрастує з політикою